

„Družba sv. Mohorja“ razpisuje, kakor razvidno iz oklica na „Zvonovih“ platnicah, dve častni nagradi za dvoje večjih povesti. S tem si je postavila družba na stališče, ki ga z veseljem pozdravljamo. In dasi bode konkurenca, ki jo provzroči tekma za razpisane nagrade kolikor toliko v škodo leposlovnim listom, vendar prav toplo priporočamo vsem pisateljem, da se tekme udeleže. Tu je dana prilika, da pisatelj, ki je koristil narodu, dobi vendar tudi enkrat primerno plačilo za svoj trud! Seveda se nadejamo, da pri oddajanju častnih nagrad ne bodo odločevali nikaki postranski oziri, temveč edino le vrednost dotičnih del!

Shod „Svobodne misli“ v Rimu. Pred petindvajsetimi leti se je sešlo v Bruslju nekoliko mislecev, da dajo svobodni misli konkreten izraz. Pozvali so se izobraženci vseh narodov, da manifestirajo svoje prepričanje za svobodo v umetnosti, vedi, politiki in nabožnosti: s tem je bil napovedan boj proti formalizmu in dogmatiki vsem privilegirancem, ki jim je na tem ležeče, da ostane vse „pri starem“. Letos se je vršil sličen shod v Rimu v dneh 20.—24. septembra, seveda v drugačnih dimenzijah. Dne 20. septembra je velik praznik Italije. Leta 1870. je namreč v ta dan združena Italija uničila svetovno papeško moč. Letos v ta dan je pričela „Svobodna misel“ svoje zborovanje, ki se ga je udeležilo nad 3000 delegatov s celega sveta. Največ je bilo Italijanov, potem Francozov, Špancev, Portugalcev, Angležev, Američanov in med ostalimi tudi 10 Rusov in 1 Čeh. Rim jih je sprejel z navdušenjem, s pravim južnim temperamentom. Shod se je vršil v Collegio Romano. — Tu so bile zastopane najrazličnejše struje: socialisti, republikanci, anarhisti, protestanti, teozofi, mistiki, budisti . . . vseučiliški profesorji, umetniki, študentke itd. itd. V predsedništvo so bili izvoljeni Sergi, Haeckel in Denis, profesorji treh vseučilišč: rimskega, jenskega in bruseljskega. Sergi, sivolas, a temperamenten starček, je govoril prvi. Jedro njegovega govora, naslovljenega „Dogma in veda“, je: Veda ne pozna dogem; ona ne trdi, da že pozna resnico, pač pa je išče. Če trdi religija, da pozna absolutno resnico, mora prepustiti tudi svobodo, da jo skuša najti. Na ta način bi se dosegla harmonija med vedo in nabožnostjo. Čim bolj se veda širi, tem bolj se tudi širi morala, ker veda uči, da nemoralnost škoduje poedincu in družbi duševno in fizično. Čim hitreje se torej vrši v tej smeri evolucija človeštva, tem hitreje se pospešuje obča sreča in zadovoljnost. Dogma pa nasprotuje temu namenu vede in ravno zato se mora v interesu morale in nabožnih čuvstev bojevati veda proti dogmam v umetnosti, vedi, nabožnosti in socialnih vprašanjih. Za njim je govoril Haeckel in nato Deins, ki zastopata slično stališče. Nastopila je še cela vrsta govornikov, med njimi tudi ruska študentka in navzočni Čeh, ki je podal v kratkih potezah češke boje za svobodo misli in politično svobodo: omenil je husitske vojske, reakcijo vladajočih krogov in cerkve v Avstriji ter današnji kruti boj za svobodo naroda . . . Prof. Ghisleri je predlagal, naj izreče shod najiskrenejše simpatije češkemu narodu v njegovem težkem boju za narodne pravice. Predlog je bil z navdušenjem sprejet. Vsak govornik je smel odkrito povedati svoje prepričanje, nikogar ni prekinil vladni zastopnik . . . Ni bilo potreba policije, ki v vseh svobodnih državah vidi za vsakim grmom zajca . . . Shod se je vršil in končal v najlepšem redu, v krasni slogi mislečih ljudi, četudi različnih nazorov! Omeniti je, da izmed vseh evropskih narodov le Jugoslovani in Poljaki niso poslali nobenega zastopnika na ta shod. Mogoče, da se oglasi kdo v prihodnjem letu tudi v imenu Slovencev v Parizu. Kadar pride vrsta na Avstrijo, se bo bavila naša javnost natančneje s to strujo . . .

M. Meža.